

ACOMPANYAMENT SOCIOEDUCATIU REFORÇ ESCOLAR I LLEURE

Club d'Esplai El Tricicle
i Ajuntament de Sant Joan Despí

Sant Joan Despí

EXPERIÈNCIES D'OPORTUNITATS EDUCATIVES

1ª edició: febrer 2018

Edició: Fundació Jaume Bofill

Autoria: Clàudia Vallvé, Claudia Viñas - Xarxa de consultors

Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat

Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement – Compartir igual (by-sa) – Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

ACOMPANYAMENT SOCIOEDUCATIU REFORÇ ESCOLAR I LLEURE

CLUB D'ESPLAI EL TRICICLE I AJUNTAMENT DE SANT JOAN DESPÍ

INFORMACIÓ BÀSICA

Descripció sintètica de l'experiència

Programa de reforç escolar de l'Ajuntament de Sant Joan Despí i l'Esplai Tricicle que treballa en el reforç escolar i acompanyament socioeducatiu d'infants per al seu èxit educatiu. La realització d'activitats de reforç i de lleure es realitzen en horari no lectiu fora del centre educatiu.

Àmbit educació a temps complet

- ☐ Enriquiment temps lectiu
- ☒ Integració temps no lectiu
- ☒ Connexió escola-entorn
- ☐ Innovació educativa

Àmbit territorial

- ☒ Municipi
- ☐ Àmbit supramunicipal

Nivell educatiu

- ☐ Educació infantil (0 - 2 anys)
- ☒ Educació primària primer cicle (3 - 6 anys)
- ☒ Educació primària segon cicle (6 - 11 anys)
- ☐ ESO (12 - 15 anys)
- ☐ Formació post-obligatòria (> 16 anys)
- ☐ Formació d'adults

DESCRIPCIÓ

Principals característiques

El Programa de reforç escolar és un projecte impulsat per l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Sant Joan Despí i gestionat per l'Esplai Tricicle, en què s'ofereix un espai de reforç escolar i de lleure educatiu a l'alumnat de 3r a 6è de primària amb situacions socioeconòmiques desfavorides de l'Escola Roser Capdevila en el barri les Planes.

L'**objectiu** principal del projecte és prevenir l'abandonament escolar prematur dels infants del barri, posant el focus en els infants de l'escola pública Roser Capdevila, que compta amb una elevada taxa d'alumnat nouvingut i que presenten importants dificultats a nivell acadèmic i social.

Per a aconseguir aquest objectiu, el Programa desplega **2 accions fonamentals**:

- **L'espai de reforç escolar:** s'ofereixen activitats de reforç 2 cops per setmana en horari no lectiu en el centre cívic del barri.
- **L'esplai de dissabte:** es realitzen activitats de lleure educatiu, sortides, colònies, i està obert a tots els infants del municipi.

Els **objectius específics** d'aquestes accions són:

- Promoure el treball emocional entre els infants
- Facilitar un espai de trobada i relació per als infants
- Potenciar l'interès en itineraris formatius futurs
- Compensar les mancances de suport familiar en el procés educatiu

Així mateix, en síntesi el projecte s'articula per **acompensar les desigualtat socioeducatives** dels infants a través d'activitats de reforç escolar, i a promoure la interacció social, de creació d'un vincle afectiu sòlid amb altres infants, el treball emocional i la coneixença de l'entorn a través de l'esplai de dissabte.

Els **agents participants** del projecte són: l'Esplai Tricicle, l'Àrea d'Educació i Serveis Socials de l'Ajuntament de Sant Joan Despí i l'Escola Roser Capdevila.

Les **activitats de reforç escolar** es realitzen 2 cops a la setmana de 16:30 a 19:00 al centre cívic del barri i hi participen 40 infants de l'escola.

Es tracta **d'activitats gratuïtes, sense cap cost per a les famílies**, finançades per l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament, Serveis Socials i el mateix Esplai Tricicle.

Procés d'implementació

El programa de reforç escolar es va posar en marxa l'any 2002 arran del **risc d'abandonament escolar prematur** de molts infants i joves del municipi. Concretament, el programa de reforç es va centrar i encara continua enfocant-se al barri de les Planes de Sant Joan Despí. Es tracta d'un barri amb un 80% de població magrebina i amb la presència d'una

única escola pública en què es concentra la major part d'alumnat nouvingut. Davant d'un context de dificultat per als infants nouvinguts i unes elevades taxes d'abandonament escolar, l'Ajuntament va decidir impulsar un programa de reforç escolar en aquest barri a fi d'acompanyar als infants en la seva transició cap a la secundària. En el procés de creació del projecte, l'Ajuntament va delegar la gestió i dinamització del programa a l'Esplai Tricicle, entitat que gestionava el centre cívic del barri.

Inicialment el projecte es va crear per a l'alumnat de 4t a 6è de primària i l'activitat de reforç escolar es duia a terme dins de l'escola. No obstant això, l'Esplai el Tricicle va detectar que fer l'activitat de reforç en el mateix espai en què els infants passaven tota la jornada escolar produïa certes dificultats a l'hora d'implicar-los en el projecte: l'alumnat s'escapava i es donaven conflictes constants. Per evitar aquestes situacions es va decidir canviar l'espai a la mateixa seu de l'Esplai Tricicle, és a dir, el **centre cívic del barri**, amb un resultat molt positiu.

Al llarg dels anys **el projecte ha anat creixent** i ha ampliat el nombre d'infants participants alhora que s'ha eixamplat l'accés a 3r de primària. Aquest creixement ha estat fruit, en gran mesura, de la forta implicació de l'Esplai Tricicle en l'escola i la comunitat, a través de diversos projectes de lleure educatiu per a infants i joves, ludoteca i acompanyament a famílies.

Funcionament del Programa

El treball en el programa comença el mes de setembre, mes en què l'escola **identifica els alumnes** susceptibles de participar en el projecte d'acord a les dificultats acadèmiques i context socioeconòmic desfavorit. En el procés de selecció de l'alumnat, l'escola compta amb la col·laboració de serveis socials, amb qui actua conjuntament. Un cop s'ha definit el nombre d'alumnat participant, l'escola es reuneix amb les famílies per a fer la presentació del projecte.

A partir de la **reunió inicial amb les famílies**, l'Esplai Tricicle passa a emprendre la posta en marxa de les accions socioeducatives: l'espai de reforç escolar i l'espai de dissabte.

L'espai de reforç escolar s'ofereix de dilluns a divendres al centre cívic del barri de les Planes. Es tracta d'un espai de reforç en què, a més de participar l'alumnat derivat de l'escola Roser Capdevila, també hi participen infants d'altres centres educatius. L'alumnat de l'escola Roser Capdevila ha d'assistir 2 cops per setmana en el projecte, en l'horari a convenir en funció de la seva disponibilitat. Hi ha 2 grups de reforç diaris, i els infants són agrupats per cursos, fet que contribueix a la barreja de l'alumnat de diferents escoles. La ràtio dels grups és de 10 infants per 1 educador. L'horari de l'activitat de reforç és de 16:30, moment en què l'educador recull als infants de l'escola, fins les 19:00 en què finalitza l'activitat al centre cívic.

L'espai de reforç s'organitza en **3 temps diferenciats**: el moment del berenar, el joc dinamitzat i l'activitat de reforç escolar. El moment del berenar és l'espai d'interacció entre els infants i l'educador, i en què s'identifiquen possibles incidències ocorregudes durant el dia. El joc dinamitzat ofereix als infants un moment lúdic que els permet desconnectar de la jornada escolar i emprendre després l'activitat de reforç de manera més relaxada. En

l'activitat de reforç escolar es treballen hàbits d'estudi, organització de l'agenda i reforç de matèries específiques.

Els hàbits, competències i matèries específiques a treballar a l'espai de reforç són establertes pel tutor de l'infant a inici de curs, a través d'una fitxa facilitada per l'Esplai Tricicle, i que és retornada a l'equip d'educadors de l'entitat. Aquesta fitxa és el pla de treball base de l'infant i es va revisant i actualitzant, si s'escau, trimestralment amb el tutor.

El tret diferencial de l'activitat de reforç de l'esplai, en aquest sentit, és el d'anar més enllà del reforç a l'hora de fer els deures i de posar el focus el treball de competències, habilitats socials i el treball emocional dels infants, així com la relació amb les seves famílies.

Agents implicats

L'ens impulsor del programa de reforç escolar és l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Sant Joan Despí. El **lideratge** del projecte és de l'Esplai Tricicle i l'Escola Roser Capdevila, amb la col·laboració de Serveis Socials.

El rol de l'Ajuntament és el d'oferir suport en les reunions de seguiment del projecte, dels infants i de les seves famílies. S'estableixen 4 reunions de seguiment entre l'Escola, Serveis Socials i l'Esplai, que tenen lloc: a inici de curs, a final de cada trimestre, i final de curs.

La reunió d'inici de curs, al mes de Setembre, és la reunió en què s'identifiquen els infants que participaran al projecte, en què l'Escola ha identificat a l'alumnat i fa el consens amb Serveis Socials.

El mes de Desembre es fa la primera reunió de seguiment del projecte. El primer trimestre té especial importància, ja que és on s'inicia la coordinació de l'Esplai amb els tutors de cada infant. A l'inici de curs els tutors han facilitat als educadors de l'esplai la fitxa de treball de cada alumne, fitxa que l'educador pren com a referència per al treball a l'espai de reforç. Mensualment, l'esplai fa la devolució del seguiment de l'infant detallant al tutor: la valoració dels aspectes assenyalats a treballar a la fitxa, la participació de l'infant, l'actitud, motivació, esforç i el treball realitzat amb les famílies.

És a final de cada trimestre quan el tutor revisa la fitxa i si s'escau l'actualitza d'acord amb els progressos de l'infant.

Per a dur a terme aquest seguiment mensual entre l'Escola i l'Esplai el Tricicle, existeix la figura del **referent** o responsable de l'entitat, que té la funció de recollir la informació dels educadors a través de les fitxes mensuals, i de transmetre-la als tutors. És l'agent que fa d'engrenatge entre el temps lectiu i no lectiu, fa la interlocució en cas d'incidència i realitza el seguiment integral dels infants.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur del model

El programa de reforç escolar de l'Ajuntament de Sant Joan Despí i l'Esplai Tricicle va més enllà del reforç de competències bàsiques de l'alumnat del centre Roser Capdevila i pretén garantir un espai d'acompanyament social, afectiu, emocional i educatiu per als infants.

La **relació entre l'Escola Roser Capdevila i l'Esplai Tricicle** és una de les **principals fortale-ses** de l'experiència. L'entrada de l'Esplai a l'escola com un agent educatiu integrat al centre ha potenciat la seva activitat en altres àmbits de l'escola. Concretament, l'Esplai és convidat a participar d'activitats diverses dins de l'escola, com ara la invitació en una festivitat del grup de percussió de l'entitat en què participen diferents alumnes de l'escola. Aquesta connexió permet apropar els projectes de l'entorn socioeducatiu als infants del centre, de manera que els coneguin i puguin participar-hi. Alhora, en aquests projectes participen infants de tot el municipi, fet que promou la diversitat de grups i la coneixença d'infants d'altres escoles.

El **suport de l'Ajuntament** que, tot i no ser un agent actiu en la gestió i dinamització del projecte, és clau per al seu funcionament. Sense el suport econòmic a nivell municipal el projecte no podria garantir la gratuïtat del servei i, per tant, molts dels infants participants es trobarien amb una barrera d'accés. Alhora, la presència de l'Administració en les reunions de seguiment i valoració del projecte permeten una visió integral i cohesionada de tots els agents de la comunitat educativa, tot elaborant una línia d'acció comuna i compartida.

Potenciar un discurs comú. La coordinació interna entre tutors i referent de l'entitat és també un dels punts forts del projecte, que els permet treballar conjuntament complementant-se en la seva tasca educativa i establint un discurs comú davant de les famílies.

L'espai de reforç fora de l'escola. Els infants que assisteixen a les activitats de reforç presenten dificultats acadèmiques en certs àmbits, i sovint, tenen un sentiment de desafecció envers l'escola. Aquest fet genera que si l'activitat de reforç la realitzen en el mateix centre no aconseguixin desconnectar i a la fi, l'acabin veient com una continuïtat de l'escola. L'aposta de l'Esplai per portar l'alumnat de l'Escola fins a la seva seu al centre cívic va facilitar la creació d'un clima de renovació, i va promoure actituds molt més positives de l'alumnat envers l'espai de reforç.

Quant als principals **elements de millora i reptes de futur** de l'experiència, s'identifiquen:

La manca de continuïtat del projecte més enllà de primària. El projecte s'enfoca en l'acompanyament socioeducatiu dels infants per a garantir la millora del pas a la secundària i la creació de noves expectatives formatives. No obstant això, aquest acompanyament finalitza a 6è, pel que molts infants, que han obtingut el suport d'aquest acompanyament, en arribar a l'institut, amb el canvi d'espai, d'hàbits, de dinàmiques i de l'entorn que comporta, es troben amb cert desemparament i presenten dificultats per a fer front a la nova realitat. L'Esplai ha demanat l'ampliació de l'acompanyament a 1r i 2n d'ESO a l'Ajuntament i el projecte s'està redefinint.

La creació d'espais de treball transversals. Escola i Serveis Socials tenen reunions específiques per al seguiment d'infants fora del projecte i, alhora, l'Esplai també estableix reunions específiques amb Serveis Socials per els projectes socioeducatius que gestiona al barri. Da-

van d'aquest seguiment compartimentat, l'Esplai proposa la creació d'espais de seguiment comuns dels projectes amb Serveis Socials i l'Escola més enllà del projecte de reforç en sí, ja que els infants als que se'ls fa seguiment acostumen a coincidir en molts projectes.

La pèrdua de la figura del mestre de l'aula d'acollida. Donada l'elevada presència d'alumnat nouvingut al projecte, la figura del mestre de l'aula d'acollida en el seguiment de l'infant, a més de la del tutor, era d'especial importància, ja que permetia un seguiment més personalitzat dels infants. La reducció de la jornada ha provocat que la mestra de l'aula d'acollida ja no participi directament del projecte i que l'Esplai no disposi d'una informació tan acurada en el seguiment dels infants.

La limitació de l'espai físic del centre cívic. El centre cívic és compartit entre l'Esplai i Serveis Socials i amb el creixement del projecte de reforç, i la gestió dels altres projectes de l'Esplai, estan emergint problemes d'espai físic en el mateix centre.

ASPECTES RELLEVANTS PER AL MODEL D'ESCOLA A TEMPS COMPLET

El projecte de reforç escolar de l'Ajuntament de Sant Joan Despí i l'Esplai Tricicle està enfocada a la realitat d'una escola concreta, però esdevé, en sí mateix, un projecte que reuneix diversos elements que tenen molt a veure amb l'educació a temps complet i que podrien ser traslladables a altres territoris.

L'element clau de l'experiència és el **focus en l'equitat** i en garantir l'acompanyament a infants en l'etapa de primària que presenten més necessitats socioeducatives. Es tracta doncs d'un projecte que compensa les mancances de l'entorn social de l'infant i, alhora, promou el seu èxit educatiu.

En relació a un model d'educació a temps complet, el projecte presenta una rellevant **integració entre el temps lectiu i no lectiu**, que és possible per la coordinació entre l'Escola amb l'Esplai i el seguiment personalitzat dels infants tant dins de l'escola com en l'espai de reforç a la tarda. Aquesta coherència i supervisió dels continguts entre lectiu i no lectiu permet establir unes línies de treball comunes que potencien el procés educatiu de l'infant de manera integral.

La **connexió entre escola i entorn** és també un element molt rellevant en relació a un model d'educació a temps complet. Amb l'experiència del projecte de reforç, l'Esplai entra a formar part de l'escola i utilitza el mateix espai del centre per a la realització de tallers en horari no lectiu, alhora que participa de les festivitats del centre. L'entrada de projectes de l'Esplai que no estan específicament vinculats a l'escola enriqueixen i amplien l'oferta del temps de lleure dels infants.

En suma, tot i que s'ha de seguir treballant en aspectes com la **major vinculació de les famílies en el projecte** o en la **millora dels espais de treball i coordinació** compartits entre l'Ajuntament, l'Escola i l'entorn, l'experiència de Sant Joan Despí constitueix una primera aproximació a un model d'educació a temps complet.

MÉS INFORMACIÓ:

Persona responsable del Programa:

Glòria Pedró.

Directora del Club Esplai el Tricicle

Carrer John F. Kennedy, 4. Centre Cívic Les Planes, 08970. Sant Joan Despí

gpedro@fundesplai.org

Espai web del Programa:

<http://tricicle.fundesplai.org/>